ואמרו העלום לסוכה וכשנתנו לו לרבי צדוק אוכל פחות מכביצה נטלו במפה ואכלו חוץ לסוכה ולא בירך אחריו הא כביצה בעי סוכה לימא תיהוי תיובתיה (א)דרב יוסף ואביי דילמא פחות מכביצה נטילה וברכה לא בעי הא כביצה בעי נטילה וברכה:

מתני' רבי אליעזר אומר ארבע עשרה סעודות חייב אדם לאכול בסוכה אחת ביום ואחת בלילה (א)וחכ"א אין לדבר קצבה חוץ מלילי יו"ט ראשון של חג בלבד (ב)ועוד אמר ר' אליעזר מי שלא אכל [לילי] יום טוב הראשון ישלים לילי יו"ט האחרון של חג וחכמים אומרים אין לדבר תשלומין ועל זה נאמר 1מעות לא יוכל לתקן וחסרון לא יוכל להמנות:

גמ' מ"ט דר' אליעזר תשבו (ג)כעין תדורו מה דירה אחת ביום ואחת בלילה אף סוכה אחת ביום ואחת בלילה ורבנן (ב)כדירה מה דירה אי בעי אכיל אי בעי לא אכיל אף סוכה נמי אי בעי אכיל אי בעי לא אכיל אי הכי אפי' לילי יום טוב ראשון נמי א"ר יוחנן משום ר' שמעון בן יהוצדק נאמר כאן חמשה עשר ונאמ' חמשה עשר בחג המצות מה להלן (ד)לילה הראשון חובה מכאן ואילך רשות אף כאן לילה הראשון חובה מכאן ואילך רשות והתם מנלן אמר קרא 2בערב תאכלו מצות הכתוב קבעו חובה: ועוד א"ר אליעזר: והא א"ר אליעזר ארבע עשרה סעודות חייב אדם לאכול בסוכה אחת ביום ואחת בלילה אמר בירא א"ר אמי חזר בו ר' אליעזר משלים במאי אילימא בריפתא סעודה דיומיה קא אכיל אלא מאי ישלים במיני תרגימא תניא נמי הכי אם השלים (ה)במיני תרגימא יצא שאל אפוטרופוס של אגריפס המלך את רבי אליעזר כגון אני שאיני רגיל לאכול אלא סעודה אחת ביום מהו שאוכל סעודה אחת ואפטר אמר לו בכל יום ויום אתה ממשיך כמה פרפראות לכבוד עצמך ועכשיו אי אתה ממשיך פרפרת אחת לכבוד קונך ועוד שאלו כגון אני שיש לי שתי נשים אחת בטבריא ואחת בציפורי ויש לי שתי סוכות אחת בטבריא ואחת בציפורי מהו שאצא מסוכה לסוכה ואפטר אמר לו לא שאני אומר כל היוצא מסוכה לסוכה בטל מצותה של ראשונה תניא ר' אליעזר אומר

אין

הכי גרסינן נימא תיהוי תיובתיה דרב יוסף. דאמר לעיל(ו) תרתי תלת: **ואביי.** דאמר כדטעים בר בי רב דהיינו כביצה דכבילה אוכל הנאכל בבליעה אחת הוא כדאמרי' בפ' בתרא דיומא (דף פ.) מכל האוכל אשר יאכל: **הא כביצה בעי נטילת ידים וברכה.** אבל סוכה אפי' כביצה נמי לא:

מתני' י"ד סעודות. ובגמרא מפרש טעמא: **אין לדבר קצבה.** אם רצה להתענות אין אנו זוקקין לו אלא אם יאכל לא יאכל חוץ לסוכה: **חוץ מלילי י"ט הראשון.** שאינו רשאי להתענות כדיליף בגמרא: **ישלים.** סעודתו זאת בי"ט האחרון בשמיני עצרת ואע"פ שאינו בסוכה ובגמרא פריך עלה: **גמ' מכאן ואילך רשות.** דהכי ילפינן לה בפ' בתרא דפסחים (דף קכ.) ששת ימים תאכל מצות וביום השביעי עצרת מה שביעי רשות אף ששה רשות לפי שהשביעי בכלל שבעת ימים תאכל מצות (א) ויצא מן הכלל ללמד שאכילת מצות האמור בו אינו חובה אלא אם באת לאכול תהא אכילתך מצה ולא חמץ ולא ללמד על עצמו יצא אלא ללמד על הכלל כולו יצא: **והתם גופיה מנלן.** דלילה הראשון מיהא חובה: **והאמר ר' אליעזר י"ד סעודות חייב אדם לאכול בסוכה.** וכיון דביום אחרון לא בסוכה יתיב ואם ישב בה לשם מצוה עובר על בל תוסיף מאי השלמה דסוכה איכא הכא: **אמר בירא.** שם חכם: **חזר בו ר' אליעזר.** אצל חכמים לומר שאין לדבר קצבה ואם רצה להתענות יתענה חוץ מלילי יום טוב הראשון ובהא מיהא פליג עלייהו דקסבר יש לה תשלומין כמו שיש תשלומין לקרבנות יום ראשון אף בי"ט האחרון: **אילימא בריפתא.** כלומר תאמר שסעודת י"ט האחרון שהוא סועד בלחם ולפתן ולצורכי הסעודה תהא תשלומין לראשון: **סעודתא דיומיה קאכיל.** ומאי היכר יש כאן שתהא לשם סעודה לראשונה הלא דרכו לסעוד היום: **במיני תרגימא.** לאחר שסילק יביאו פרפראות ומעדנים לפניו כגון פירות וכסנין וקפלוטות מבושלות: **תרגימא.** פרונגו"ש: **תניא נמי הכי.** דבהכי הויא סעודה לתשלומי ואע"פ שאינו חוזר וקובע עצמו לאכול שתי סעודות של לחם ובשר: **אם השלים כו'.** וכ"ש אם קבע סעודה שניה בלחם ובשר: **אפוטרופוס של אגריפס.** ממונה על שלו ורב ביתו שקורין שקל"ק: **מהו שאוכל סעודה אחת ביום.** בסוכה ואפטר: **פרפראות.** מיני מעדנים הפותחים את בני מעיים להיות לבו משוך אחר הפת ויאכל: **מהו שאצא מסוכה לסוכה.** לאכול ולישן היום בזו ולמחר בזו: **ביטל מצוה של ראשונה.** אפי' ימים שעברו עליו כבר איבדן למפרע ואינו מצוה כדיליף לקמן שצריך לישב כל ז' בסוכה אחת:

אין

ואמרו העלום לסוכה. בפ' בתרא דיומא (דף עט:) מייתי מתני' דהכא בהאי לישנא לא מפני שהלכה כן אלא שרצו להחמיר על עצמן וכשנתנו לר' צדוק כו' היינו משום דמתרצינן מתניתין הכי מייתי לה הש"ס כאילו משנתנו שנויה כך:

הא כביצה בעי נט"י לאכילה. ולא מיסתרי במפה דחיישינן דלמא נגע כדמסיק פ' כל הבשר (חולין דף קז:) ומיהו תימה דהא ר' צדוק כהן היה כדפרישי' וא"כ אפי' כביצה שרי במפה בלא נט"י כדאמר שמואל התם התירו מפה לאוכלי תרומה ולא התירו מפה לאוכלי טהרות(ז):

תשבו כעין תדורו. בירושלמי יליף בגזירה שוה נאמר כאן תשבו ונאמר להלן ופתח אהל מועד תשבו יומם ולילה שבעת ימים מה ישיבה שנאמרה להלן עשה בה את הלילות כימים אף ישיבה האמורה כאן עשה בה לילות כימים וטעמא דרבנן מפרש ר' יוחנן בשם רבי ישמעאל נאמר חמשה עשר בפסח ונאמר ט"ו בחג מה ט"ו הנאמר בפסח לילה הראשון חובה ושאר כל הימים רשות אף ט"ו הנאמר בחג לילה הראשון חובה ושאר כל הימים רשות חברייא בעו אי מה להלן עד שיכנס למצה כשהוא תאוה אף כאן עד שיכנס לסוכה כשהוא תאוה ר' זירא בעי אי מה להלן עד שיאכל כזית דגן מצה אף כאן עד שיאכל כזית דגן בסוכה:

אי בעי אכיל ואי בעי לא אכיל. כלל דאי אכיל חייב לאכול בסוכה כדאמרינן לעיל ומשמע הכא דבי"ט לא הוי חובה ואי בעי לא אכיל כלל חוץ מליל י"ט הראשון ולפי זה אם טעה ולא הזכיר של י"ט בברכת המזון אינו צריך לחזור והא דאמרי' פ' שלשה שאכלו (ברכות דף מט:) שבתות וי"ט דלא סגי ליה דלא אכיל אם טעה חוזר לא מיתוקמא אלא בלילי י"ט הראשון של פסח ובלילי י"ט הראשון של חג והא דמסקינן בפ' ב' דביצה (דף טו:) ובפ' אלו דברים בפסחים (דף סח:) גבי י"ט חלקהו חציו לה' וחציו לכם חציו לאכילה וחציו לבית המדרש דברי ר' יהושע אפשר בבישרא ופירי דאין בהן ברכת המזון ולא בעי הזכרת י"ט אבל לילי י"ט הראשון של חג לא סגי בלא פת כיון דילפינן מחג המצות אע"ג דלר' אליעזר אמרינן בשאר ימים אם השלים במיני תרגימא יצא(ח): **והא א"ר אליעזר י"ד סעודות חייב אדם לאכול בסוכה.** אהא דמשלים בי"ט האחרון פריך דליכא סוכה: **חזר בו ר' אליעזר.** אצל חכמים לומר שאין לדבר קצבה ואם רצה להתענות יתענה חוץ מלילי י"ט הראשון ובהא מיהא פליג עלייהו דקסבר יש לה תשלומין כמו שיש תשלומין לקרבן י"ט ראשון אף בי"ט אחרון כך פי' בקונטרס ולישנא דישלים ואם השלים לא משמע כלל לשון תשלומין אלא לשון השלמה חשבון של י"ד סעודות ועוד כיון דממצה ילפינן לא מצינן שיהא תשלומין למצה של לילה הראשון של פסח ועוד דמשמע קצת בירושלמי דבעי כזית דגן לסעודת י"ט הראשון של חג כמו גבי מצה והכא אמרי' דישלים במיני תרגימא ועוד מעובדא דאפוטרופוס של אגריפס משמע דלא פטר ר' אליעזר בסעודה אחת לכך נראה לפרש חזר בו ר' אליעזר ממה שהיה מצריך סוכה ולעולם י"ד סעודות בעי ובירושלמי משני אמר ר' אחא למצוה חשובה כלומר לכתחילה צריך לאכול בסוכה ואם לא אכל משלים בשמיני בלא סוכה: **במיני תרגימא.** פי' בקונטרס כגון פירות וכיסנין וקפלוטות מבושלין ואי אפשר לומר כן דהא רבא מסיק פ' ח' דיומא (דף עט: ושם) דפירי לא בעי סוכה ודייק מהכא ואי ס"ד פירות בעי סוכה לישלים בפירות ודמי באתרא דלא שכיחי פירות ואיבעי' אימא מיני תרגימא נמי מיני פירי נינהו מ"מ משמע דאי פירי לא בעי סוכה אין השלמה מועלת בפירות ומיני תרגימא הוו כגון בשר ודגים ושאר דברים שמלפתין בהן את הפת ואין ללמוד מכאן שיועילו מיני תרגימא להשלים שלש סעודות של שבת דשאני התם דילפי' (שבת דף קיז:) מדכתיב תלתא היום גבי מן שהוא במקום פת ואפי' באו להשוותם לא נפיק בפירות כדפרישי' דלא מהני גבי סוכה(ט):

מהו

מסורת הש"ס

א) [לעיל כו.], ב) [עירובין כז.], ג) [לעיל כו. וש"נ], ד) [לקמן מז. פסחים קכ.], ה) יומא עט:, ו) [דף כו.], ז) [עי' תוס' יומא עט. ד"ה הא כתנו ישוב נכון על זה ותוס' חולין קז. ד"ה מאי נאו], ח) [ועי' תוס' ברכות מט: ד"ה אינעי], ט) [וע"ע תוס' פסחים קז: ד"ה עייל].

תורה אור השלם

1. מְעֻוָּת לֹא יוּכַל לִתְקֹן וְחֶסְרוֹן לֹא יוּכַל לְהִמָּנוֹת: קהלת א טו

2. בָּרִאשֹׁן בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ בָּעֶרֶב תֹּאכְלוּ מַצֹּת עַד יוֹם הָאֶחָד וְעֶשְׂרִים לַחֹדֶשׁ בָּעָרֶב: שמות יב יח

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה מכאן וכו' תאכל מצות היה יצא:

מוסף רש"י

לילה הראשון חובה מכאן ואילך רשות. שאם רצה יכול לאכול בשר בלא לחם או להתענות (פסחים קכ.). תרגימא. לפתן (יומא עט.).

רבינו חננאל

ואקשינן מדר' (יצחק) [צדוק] דו(ר)[כ]שנתנו לו אוכל פחות מכביצה, אכלו חוץ לסוכה במפה בלא נטילת ידים ובלא ברכה. דייקינן מינה הא כביצה בעיא סוכה, וקשיא לרב יוסף דאמר שתים ושלש לגימות היא אכילת עראי שאוכלין חוץ לסוכה, ולאביי דאמר כדאכיל בר בי רב ועייל לכלה. ושנינן לעולם אפי' כביצה לא בעיא סוכה, אלא דייקינן ממתני' דקתני פחות מכביצה, הא כביצה בעי נטילת ידים, ובעי ברכה. וקיימא לן הכי. א)ירושלמי ר' אבדמא מלחא הוה דמיך אחנותיה. עבר ר' חייא בר אבא וחזייא, אמר ליה זיל דמוך גו מטללתך. [ר' יצחק בר מריון הוה שושביניה דחד בר נש, שאיל לר' ליעזר, א"ל זיל דמוך גו מטללתך] וכן אמר ר' יוסי. ר' זעירא סליק לנוורה. פי' לשבוע הבן דר' אילא, ולא קיבל עליו מטעים מידי, עד דמיפני טוסף. ב)או משום שאין שבת לתלמידי חכמים להניח ביתו (בערב) [ברגל]. תני כל שאומרים עליו שלש ברכות לאחריו אומר לפניו ברכת המוציא, כל שאין אומרים עליו שלש ברכות לאחריו אין

עין משפט נר מצוה

מט א ב מיי' פ"ו מהל' סוכה הלכה ז סמג עשין מג טוש"ע א"ח סי' תרלט סעיף ג:

לעזי רש"י

פרונגו"ש (פרנג"ס). מטעמים.

שקל"ק (שינישק"ל). ממונה על משק הבית.

רבינו חננאל (המשך)

אומרים עליו המוציא. התיבון פחות מכביצה אין אומרים (לפניו) [עליו] ג' ברכות. מעתה אין אומרים לפניו המוציא. ושני ר' אחא, לשאר המינין נצרכה. כלומר, כל מין שחייב אחריו ג' ברכות אומרים לפניו המוציא. מתני' ר' אליעזר אומר י"ד סעודות חייב אדם לאכול בסוכה אחת ביום ואחת בלילה, וחכמים אומרים אין לדבר קצבה, אינו חייב אלא יום טוב הראשון בלבד. כר' שמעון בן יהוצדק, דאמר נאמר [ב]חמשה עשר בחג המצות אכילת מצה, ונאמר בחמשה עשר בחג הסוכות ישיבה כעין דירה, מה חג המצות אכילה בלילה הראשון חובה שנא' בערב תאכלו מצות, הכתוב קבעו חובה, אף בחג הסוכות ישיבה כעין דירה, ג)באכילה בסוכה, מכאן ואילך רשות דמצוה. ועוד אמר ר' אליעזר מי שלא אכל בלילי יום טוב הראשון. והא חיובי מחייב ליה לאכול בכל יום שתי סעודות, והנה חייב בשאר הימים, וכל שכן בלילי יום טוב הראשון. אמר ר' אסי חזר בו ר' אליעזר. ואסיקנא כי זו השלמה, במיני תרגימא. תניא ר' אליעזר אומר

א) נ"ל דל"ל דהיינו אכילה בסוכה. בלילה הראשון חובה מכאן וכו'.

ב) בכתה"י האנא הירושלמי לכאן מה לי לפני המשנה דמי שהיה וכו' והעתקתיו כאן מפני הענין.

ג) נ"ל או משום דלא הוי מפקיה מעם כלום עד דמפני תוסף וכו'. וכ"ה שם בירושלמי.